

ВІРА БУРНАЗОВА

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9678-8901>

кандидатка педагогічних наук, доцентка,
завідувачка кафедри сценічного мистецтва і культури
Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна)
vburnazova@gmail.com

РОЛЬ КОМУНІКАЦІЇ АКТОРІВ ЗІ СЛУХАЧАМИ/ГЛЯДАЧАМИ У ПРОЦЕСІ ТЕАТРАЛЬНО-СЦЕНІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто роль комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-но-сценічної діяльності. Проаналізовано різні методологічні підходи до вивчення означеного процесу. З'ясовано, що театр виступає потужним інструментом для катарсису, дозволяючи слухачам/глядачам «звільнитись» від «негативних» емоцій та відчутти очищення. Обґрунтовано сутність поняття «театральна вистава» як завершеного художнього твору, створеного спільними зусиллями режисера, акторів, слухачів/глядачів, художника та інших творчих працівників. Встановлено, що безпосередніми основними учасниками процесу театраль-но-сценічної діяльності є: актори — творці сценічних образів, які за допомогою різних засобів виражають авторський задум та впливають на емоційний стан слухачів/глядачів; слухачі/глядачі, які не тільки сприймають «подану» акторами інформацію, а й інтерпретують її у власній свідомості. Доведено, що комунікація акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-но-сценічної діяльності відіграє вирішальну роль у реалізації мистецького задуму авторського твору, адже вона не є однобічною і має динамічно-діалогічну взаємодію, спрямованість якої впливає на думки, емоції та поведінку як акторів, так і споживачів їх творчості. Описано комунікацію акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-но-сценічної діяльності з позиції використання вербальних й невербальних засобів передачі їм «правдивої» інформації. Розмежовано засоби комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі означеної діяльності на два види — вербальні (мова, інтонації, тембр голосу, паузи, логічні наголоси тощо) і невербальні (міміка, жести, пластика, костюми, декорації, світло тощо). Встановлено, що невербальні засоби комунікації акторів зі слухачами/глядачами, як правило, доповнюють і підсилюють «правдивість» передачі їм інформації вербальними засобами. Виявлено залежність ефективності комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-но-сценічної діяльності від таких основних факторів, як: авторське прагнення максимально дотримуватись власного «бачення» творчого задуму мистецького твору у ході його реалізації; режисерської інтерпретації мистецького твору з урахуванням індивідуального постановочного стилю; акторської майстерності, яка визначається їх здатністю створювати переконливі сценічні образи і доступно доносити необхідну інформацію до слухачів/глядачів; художньо-естетичних смаків та рівня загальної і мистецької культури слухачів/глядачів тощо. Доведено, що підвищення ефективності комунікації акторів зі слухачами/глядачами — це спільна задача всіх учасників процесу театраль-но-сценічної діяльності.

Ключові слова: театральна-сценічна діяльність, артист, слухач-глядач, комунікація, вербальні засоби, невербальні засоби, акторська майстерність, психологічні фактори, нові технології.

Постановка проблеми... Театральна-сценічна діяльність — це складний процес, що ґрунтується на взаємодії акторів зі слухачами/глядачами. Ця взаємодія має комунікативну природу, адже саме через неї актори доносять до слухачів/глядачів свої думки, почуття, ідеї, а слухачі/глядачі, у свою чергу, сприймають їх, інтерпретують та дають їм оцінку. Ефективність театральної-сценічної діяльності залежить від того, як актори уміють доносити свої думки до аудиторії та як аудиторія сприймає ці думки. Комунікація відіграє ключову роль у театрі. Завдяки її діалогічності актори передають емоції та думки своїх персонажів слухачам/глядачам. Слухачі/глядачі, у свою чергу, спілкуються з акторами та з іншими учасниками творчого процесу, що може посилити їхнє співпереживання та катарсис. Ураховуючи специфіку театральної-сценічної діяльності, такими безпосередніми «комунікантами» є актори й слухачі/глядачі — ретранслятори сценічного тексту та їх отримувачі. Саме завдяки комунікації, як способу взаємодії людей, здійснюється вплив на формування ціннісних установок особистості, її характеру та поведінки.

Отже, простежується потреба у ретельному розгляді ролі комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театральної-сценічної діяльності, адже вона сприяє соціалізації митців, надає змогу суб'єктам діалогічної взаємодії взаємозбагатити існуючий досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.... Особистість у ході спілкування презентує себе, свої думки, переконання, цінності, оцінки, сумніви тощо, одночасно від співрозмовника очікує *feedback*. Ґрунтуючись на цих положеннях можна пояснити дії ораторів (акторів) у створенні художніх образів. Саме у процесі взаємодії вони, транслюючи зі сцени художньо-естетичну інформацію вистави, демонструють сценічний характер, сприймають реакцію слухачів/глядачів, відповідають на неї і тим самим реалізують творче спілкування. Зокрема, у сучасній науці зазначається, що у процесі спілкування

відбувається не просто дія, в ході якої здійснюється вплив одного суб'єкта на інший, а саме взаємодія (Локарева, Стадніченко, 2012).

Спілкування — це фундамент людського життя, що пронизує всі його сфери. Цей феномен досліджують різні галузі науки, зокрема філософія, соціологія, психологія та педагогіка.

Філософи з давніх-давен цікавилися проблемою спілкування. Дослідження Аристотеля, Г. Гегеля, Р. Декарта, І. Канта, Сократа, Платона, К. Ясперса та інших науковців свідчать, що кожна людина є суб'єктом спілкування, який свідомо використовує його для взаємодії з оточуючим світом, встановлення контактів, об'єднання, творчого самовираження, духовного й матеріального збагачення. Зокрема, українські філософи визначають спілкування як процес формування нової інформації, спільної для людей. Вони підкреслюють, що спілкування має бути спрямоване на інші суб'єкти, щоб не перетворювати їх на об'єкти (Заветний, Пономарьов, Пазиніч, Моїсеєва, 2008).

Соціологи (А. Гайшенець, 2024; І. Ковалинська, 2014 та інші) розглядають спілкування як соціальну взаємодію, що відбувається в рамках різних соціальних груп та інституцій; як процес обміну інформацією та взаємодії між людьми, а також його вплив на формування особистості; як соціальні норми та цінності; як групову поведінку та соціальні процеси, окреслюючи психологічні механізми спілкування (сприйняття, увага, пам'ять, мислення, емоції та воля).

У психологічній науці дослідники дотримуються концепції, за якою слово, спілкування та діяльність розглядаються в органічній єдності (Бех, 2008). Спілкування як безперервний процес, що здійснюється завдяки практичним діям та свідомості людини розглядали Б. Додонов (1987), С. Занюк (2002), Д. Юник (2009) та інші науковці. За їх дослідженнями, спілкування є сукупністю суспільного та індивідуального в системі соціальних зв'язків, однією з форм діяльності людини та одночасно умовою соціального розвитку й становлення особистості як фахівця.

Аналогічних поглядів на означену проблему дотримуються і представники педагогічної науки. Зокрема, Л. Московчук (2016), І. Юник (2022) та інші дослідники розглядають спілкування як важливий фактор навчання та виховання. Вони запропонували ефективні методики, спрямовані на розвиток навичок спілкування суб'єктів комунікації.

Отже, взявши за основу вихідні положення сучасної науки стосовно концептуального розгляду проблеми діалогічного спілкування суб'єкта з суб'єктом можна зазначити, що:

1) спілкування є специфічною діяльністю та допоміжною взаємодією, необхідною для реалізації інших видів активності людей;

2) концепція єдності слова, спілкування та діяльності є актуальною та цінною для театрального мистецтва, адже її дотримання забезпечує реалізацію творчого задуму й трансляцію його від акторів до слухачів/глядачів через сценічну дію, тому спілкування акторів є відносно самостійним видом діяльності;

3) одним з ключових завдань сучасних досліджень спілкування є розробка інтегрованого підходу, який би враховував філософські, соціологічні, психологічні, педагогічні та мистецтвознавчі аспекти цього феномену.

Означені позиції підтверджуються в науковому дослідженні В. Панасюка і К. Юдової-Романової (2023), де театр розглядається як особливий тип художньої комунікації. За їх переконаннями, комунікативний підхід є одним із пріоритетних у справі вивчення процесу трансляції та сприйняття сценічного тексту. Автори дослідження стверджують, що саме адресант (відправник, транслятор) і адресат (отримувач, реципієнт комунікації, глядач/слухач) художнього тексту, а також локація контакту створюють відношення особливого комунікативного трикутника, де кожен із трьох «компонентів» може бути предметом окремого дослідження з позицій різних галузей науки (соціології, театрознавства, культурології, соціальних комунікацій), а застосування відповідної лексичної форми трансляції адресантом сценічної інформації (драматичної, вокальної, музично-

інструментальної, хореографічної, пантомімічної, образотворчої тощо) залежить від жанрової приналежності тієї чи іншої театральної акції.

У вітчизняному театрознавстві доведено, що:

1) саме театр є універсальною мовою спілкування людини з буттям, умістивши в своєму феномені все різноманіття культур;

2) саме театр є тим осередком, в якому комунікація є специфічною формою взаємодії, завдяки якій відбувається акт спілкування, обміну думками, повідомленнями, ідеями між двома чи більше реципієнтами, що ґрунтуються на взаєморозумінні;

3) саме театру притаманне органічне поєднання естетично-художньої комунікативної і соціалізуючої функцій, налагодження соціально-ціннісного ставлення до дійсності (Баканурський, Овчинникова, 2007; Горбов, 2004; Локарева, Стадніченко, 2012 та інші).

Отже, при розгляді проблем театраль-сценічної діяльності простежується потреба у висвітленні специфіки змістового наповнення поняття «театральна комунікація» засобами діалогічного спілкування акторів зі слухачами/глядачами, адже це явище діє в межах простору і часу.

Мета дослідження полягає у вивченні ролі комунікації акторів зі слухачами/глядачами під час театраль-сценічної діяльності з визначенням факторів, що впливають на ефективність означеного процесу.

Для досягнення поставленої мети необхідно було вирішити такі **завдання:**

1) визначити безпосередніх учасників процесу театраль-сценічної діяльності;

2) описати форми комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-сценічної діяльності.

3) висвітлити основні фактори впливу на ефективність комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-сценічної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження... На сучасному етапі розвитку театраль-сценічного мистецтва ні в кого не викликає сумніву теза,

що основною одиницею культурної комунікації є концепт (від лат. *conceptus, concipere* — поняття). Саме в концепті розкривається сенс будь-якого феномена, який позначається ним. Концепт вміщує «загальну ідею» явищ даного ряду в розумінні певної епохи та етимологічні моменти, які пояснюють, яким чином загальна ідея «зачинається» у великій кількості конкретних, одиничних явищ. Зміст будь-якого концепту розкривається лише в ситуації комунікації. В ході комунікації виникають прямі й зворотні зв'язки, які розширюють асоціативний потенціал концепту (ряди уявлень, асоціацій, спогадів, образів, символів, мотивів й лейтмотивів), що породжуються даним концептом в учасників процесу комунікації (Ковалинська, 2014).

В інтерпретації вітчизняної театрознавиці А. Овчиннікової «комунікація — акт спілкування, зв'язок між двома чи більш індивідами, заснований на взаєморозумінні, це акт обміну думками, повідомленнями, ідеями — специфічна форма взаємодії людей... комунікація складається з комунікативних актів, у яких беруть участь комуніканти, котрі породжують висловлення та інтерпретують їх» (Баканурський, Овчинникова, 2007, с. 121). На думку І. Ковалинської (2014), в культурі театраль-но-сценічна комунікація виступає головною умовою взаємодії всіх елементів творчості, основним засобом реалізації прямих і зворотніх зв'язків системи — виробник-артефакт-споживач.

Існує багато різних форм комунікації в театрі, адже театр — це вид мистецтва, який поєднує в собі різні форми комунікації для створення унікального та емоційного досвіду слухачів/глядачів. Ці форми комунікації можна розмежувати на дві основні категорії: вербальні (мова, інтонація, тембр голосу, паузи, логічні наголоси тощо) та невербальні (міміка, жести, поза, візуальний контакт тощо).

Вербальна комунікація — це спілкування за допомогою слів. У театрі вербальна комунікація використовується акторами для передачі думок своїх персонажів слухачам/глядачам, історій, ідей, сюжетів, тем або послань тощо. Вербальна комунікація в театрі включає слова, які використовуються акторами,

режисером та драматургом. Це може бути зроблено за допомогою діалогів, монологів, співу та інших форм розповіді. Вербальна комунікація використовується не тільки для їх інформування, а й для встановлення та розвитку емоційного зв'язку з ними. Натомість, слухачі/глядачі також можуть використовувати вербальну комунікацію для спілкування один з одним. Це, як правило, відбувається до/після вистави. Розмови про виставу можуть їм допомогти краще зрозуміти «подану інформацію» та посилити їхнє співпереживання й катарсис.

Невербальна комунікація — це спілкування без використання слів. Вона займає значне місце в житті людини і суспільства. Підкреслюючи важливість невербальної комунікації, науковці зазначають: «*Words maybe what men use when all else fails* — Слова, можливо, це те, чим люди користуються, коли всі інші засоби спілкування виявилися безрезультатними» (Ковалинська, 2014, с. 14).

У театрі невербальна комунікація використовується акторами для передачі емоцій та думок своїх персонажів слухачам/глядачам. Вона може включати вираз обличчя, мову тіла, міміку та жести. Невербальна комунікація в театрі включає в себе все, що актори роблять своїми тілами, голосами та обличчями, щоб спілкуватися зі слухачами/глядачами. Вона віддзеркалюється виразом обличчя, мовою тіла, мімікою і жестами, інтонацією та тоном голосу, сценічним дизайном й освітленням, костюмами і реквізитами. Невербальна комунікація може бути використана для передачі ідей, створення психологічної атмосфери та емоційного настрою, розкриття характерів та стосунків героїв, а також для доповнення вербальної комунікації. Слухачі/глядачі також можуть використовувати невербальну комунікацію для спілкування один з одним. Це може відбуватися під час вистави за допомогою таких «сигналів», як сміх, сльози або аплодисменти. Невербальна комунікація може їм допомогти відчути зв'язок не тільки один з одним, а й з виставою, що, в кінцевому варіанті, посилює їхнє співпереживання та катарсис.

Між вербальними і невербальними засобами спілкування існує певний

поділ функцій. Саме по словесному каналу передається «чиста інформація», а по невербальному — відношення до партнера по комунікації. Невербальні засоби спілкування потрібні для того, щоб:

- 1) регулювати перебіг означеного процесу, створювати психологічний контакт між партнерами;
- 2) збагачувати значення, що передаються словами, направляти розуміння словесного тексту;
- 3) відображати емоції й розуміння ситуацій тощо.

Невербальні засоби комунікації, зазвичай, не можуть самостійно передавати точне значення інформації (за виключенням деяких жестів). Як правило, вони виявляються так або інакше скоординованими між собою та словесним текстом. Сукупність цих засобів можна порівняти із симфонічним оркестром, а слова — із солістом на його фоні (Ковалинська, 2014).

Також не останнє місце в ході театральної діяльності займає й візуальна комунікація — це спілкування за допомогою зображень. У театрі візуальна комунікація використовується декораціями, костюмами, освітленням та реквізитами для створення психологічної атмосфери та передачі інформації слухачам/глядачам. Візуальна комунікація також може бути використана для передачі думок персонажів з подальшим створенням певних емоцій. Наприклад, темне освітлення може створити атмосферу таємниці, тоді як яскраве освітлення — атмосферу радості. Слухачі/глядачі також можуть використовувати візуальну комунікацію для спілкування один з одним. Як правило, це відбувається до, під час і після вистави за допомогою одягу, зачісок та інших аксесуарів. Візуальна комунікація може допомогти їм відчути зв'язок один з одним і з виставою.

Саме актори, як головні учасники театральної діяльності, несуть відповідальність за те, щоб слухачі/глядачі «отримали» певний меседж. Вони використовують різні засоби комунікації — мову, інтонацію, тембр голосу, паузи, логічні наголоси, міміку, жести, пози, візуальний контакт тощо. Важливо, щоб актори володіли усіма цими засобами та використовували їх

«грамотно», адже вони допомагають їм не лише донести інформацію, а й створити емоційний зв'язок зі слухачами/глядачами, зробити свій виступ більш цікавим та переконливим.

Слухачі/глядачі — це не просто пасивні споживачі інформації, вони також є активними учасниками комунікативного процесу. Слухачі/глядачі сприймають інформацію, яку доносять оратори, інтерпретують її та надають їй оцінку. Вони можуть погоджуватися з «ораторами» або не погоджуватися змінювати емоції, ставити запитання. Важливо, щоб слухачі/глядачі були уважними, зацікавленими та активними, адже це значно підвищує ефективність театраль-но-сценічної комунікації. Також означений феномен залежить від їх індивідуальних властивостей, особливо від набутого досвіду адекватно сприймати гру акторів та емоційно реагувати на «подану» ними інформацію. Саме це, як правило, допомагає слухачам/глядачам глибше зануритися у «світ театру» і отримати максимальне задоволення від перегляду вистав.

Взаємодія акторів і слухачів/глядачів — це двосторонній процес, який має ґрунтуватися на взаємній повазі та довірі. Актори повинні прагнути до того, щоб їх виступ був цікавим, інформативним та переконливим. Слухачі/глядачі, у свою чергу, повинні бути уважними, зацікавленими та активними. Якщо між ними і акторами встановлюється «емоційний зв'язок», то комунікація стає максимально ефективною. Роль комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театраль-но-сценічного виступу є надзвичайно важливою. Ефективність означеного процесу залежить від того як актори доносять інформацію і як сприймають її слухачі/глядачі.

Ефективна комунікація також може допомогти слухачам/глядачам відчувати себе більш залученими до вистави. Це, як правило, призводить до того, що слухачі/глядачі відчують себе так, ніби вони самі є частиною театраль-ного дійства. З іншого боку, неефективна комунікація може мати негативний вплив на їх співпереживання та катарсис. Якщо слухачі/глядачі не розуміють персонажів вони не зможуть емпатично ставитися до них і не відчуватимуть співпереживання. Крім того, якщо слухачі/глядачі не відчують себе

залученими до вистави, вони з більшою ймовірністю відчуватимуть себе нудьгуючими або байдужими. Це може призвести до того, що вони не відчують катарсису.

Отже, акторсько-слухацько/глядацька комунікація — це «мистецтво взаємодії», яке потребує постійного розвитку та вдосконалення. Для досягнення більш глибокого та емоційного зв'язку між акторами і слухачами/глядачами необхідно враховувати кілька важливих аспектів, які стосуються не тільки означених учасників театральної діяльності, а й режисера та театру.

Зокрема, акторам необхідне глибоке розуміння ролі, адже вони мають її не просто зіграти, а:

- «прожити цю роль на сцені», відчувши всі емоції та переживання персонажів;
- постійно вдосконалювати власну майстерність, працюючи над собою, відвідувати майстер-класи, тренінги, шукати нові виражальні засоби;
- взаємодіяти з режисером задля спільного розуміння задуму вистави, готовності до експериментів та пошуку нових творчих рішень;
- контактувати зі слухачами/глядачами для відчуття їх емоційних реакцій на «подану» «правдиву/неправдиву» інформацію;
- розвивати вербальні та невербальні засоби комунікації для створення переконливого образу тощо.

До режисера виставляються вимоги у:

- чіткому баченні вистави та її конкретної концепції з урахуванням творчого потенціалу не тільки артистів, а й слухачів/глядачів;
- досягненні «акторського ансамблю», атмосфери творчості та взаєморозуміння в колективі;
- ефективному використанні сучасних театральних технологій для посилення сценічних дій тощо.

З боку театру виникає необхідність у створенні репертуару, який відповідає сучасним вимогам слухачів/глядачів, адже вистави мають бути актуальними, цікавими та здатними залучати різноманітну аудиторію.

У слухачів/глядачів має простежуватись готовність до:

- пошуків «нового» завдяки сприйманню різних «театральних мов» та експериментів;
- активної участі у театральному житті завдяки відвідуванню прем'єр, обговоренню вистав у соціальних мережах, написанню відгуків;
- підвищення власної культури у ході читання театральної літератури, відвідування вистав різних жанрів тощо.

Висновки.

1. Театр виступає потужним інструментом для катарсису, дозволяючи слухачам/глядачам «звільнитись» від «негативних» емоції та відчутти очищення. Театральна вистава — це завершений художній твір, створений спільними зусиллями режисера, акторів, слухачів/глядачів, художника та інших творчих працівників. Безпосередніми основними учасниками процесу театральнo-сценічної діяльності є:

- актори — творці сценічних образів, які за допомогою різних засобів виражають авторський задум та впливають на емоційний стан слухачів/глядачів;

- слухачі/глядачі, які не тільки сприймають «подану» акторами інформацію, а й інтерпретують її у власній свідомості.

2. Комунікація акторів зі слухачами/глядачами у процесі театральнo-сценічної діяльності відіграє вирішальну роль у реалізації мистецького задуму авторського твору. Ця комунікація не є односторонньою. Вона має динамічно-діалогічну взаємодію, спрямованість якої впливає на думки, емоції та поведінку як акторів, так і споживачів їх творчості. Комунікація акторів зі слухачами/глядачами у процесі театральнo-сценічної діяльності відбувається завдяки використанню вербальних й невербальних засобів передачі їм «правдивої» інформації. До вербальних засобів комунікації слід віднести мову, інтонацію, тембр голосу, паузи, логічні наголоси тощо, а до невербальних — міміку, жести, пластику, костюми, декорації, світло тощо. Невербальні засоби комунікації акторів зі слухачами/глядачами, як правило, доповнюють і

підсилюють «правдивість» передачі їм інформації вербальними засобами.

3. Театрально-сценічна діяльність акторів відбувається в просторі і часі. На ефективність комунікації акторів зі слухачами/глядачами у процесі театрально-сценічної діяльності впливають такі основні фактори, як:

- авторське прагнення максимально дотримуватись власного «бачення» творчого задуму мистецького твору у ході його реалізації;

- режисерська інтерпретація мистецького твору з урахуванням індивідуального постановочного стилю;

- акторська майстерність, яка визначається їх здатністю створювати переконливі сценічні образи і доступно доносити необхідну інформацію до слухачів/глядачів;

- художньо-естетичні смаки та рівень загальної і мистецької культури слухачів/глядачів тощо.

Підвищення ефективності комунікації акторів зі слухачами/глядачами — це спільна задача всіх учасників процесу театрально-сценічної діяльності.

Перспективи подальших розвідок у вказаному напрямі вбачаються у дослідженні сучасних технологій, які матимуть значний вплив на комунікацію акторів зі слухачами/глядачами у процесі театрально-сценічної діяльності.

Список використаної літератури і джерел

1. Баканурский, А. Г. и Овчинникова, А. П., 2007. *Современный театрально-драматический словарь*. Одесса: Студия «Негоциант».
2. Бех, І. Д., 2008. *Виховання особистості: підручник*. Київ: Либідь.
3. Гайшенець, А., 2019. Український театр у пошуках сенсу: зради і перемоги останніх 10 років, [online], Режим доступу: https://lb.ua/culture/2019/12/25/445743_ukrainskiy_teatr_poshukah_sensu.html [дата звернення: 31.03.2024].
4. Горбов, А., 2004. *Режисура видовищно-театралізованих заходів: посібник*. Фастів: Поліфаст.
5. Додонов, Б. И., 1987. *В мире эмоций*. Киев: Политиздат Украины.
6. Заветний, С. О., Пономарьов, О. С., Пазиніч, С. М. та Моїсєєва, Н. І., 2008. *Філософські аспекти спілкування та його психологія: посібник*. Харків: ХНТУСГ.
7. Занюк, С. С., 2002. *Психологія мотивації: навчальний посібник*. Київ: Либідь.
8. Ковалинська, І. В., 2014. *Невербальна комунікація: навчальний посібник*. Київ: Освіта України.
9. Локарева, Г. В. та Стадніченко, Н. В., 2012. Проблеми формування професійного спілкування майбутніх акторів. *Вісник Запорізького національного університету. Педагогічні науки*, 2(18), сс.127–131.
10. Московчук, Л. М., 2016. *Методика формування артистичних умінь у молодших*

школярів на уроках музичного мистецтва. Дис. канд. пед. наук. Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова.

11. Нагай, Б., 2017. Сутність художнього образу в музичному мистецтві. *Актуальні питання гуманітарних наук*, 17, сс.93–100.

12. Наконечна, О., 2006. *Сценічний образ очима синергетики*. Аркадія: мистецтвознавчий та культурологічний журнал, 4, сс.39–42.

13. Наконечна, О., 2008. Образ створений, образ втілений, образ сприйнятий. *Аркадія: мистецтвознавчий та культурологічний журнал*, 3(21), сс.6–8.

14. Панасюк, В. та Юдова-Романова, К., 2023. Театр як особливий тип художньої комунікації у сучасному науковому дискурсі. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва. Сценічне мистецтво*, 6(1), сс.35–48. <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.1.2023.276709>

15. Юник, Д. Г., 2009. *Виконавська надійність музикантів: зміст, структура і методика формування*: монографія. Київ: ДАКККиМ.

16. Юник, І. Д., 2022. *Бренд науково-педагогічного працівника вишу*: монографія. Кам'янець-Подільський: Аксіома.

References

1. Bakanurskii, A. G. and Ovchinnikova, A. P., 2007. *Sovremennyi teatral'no-dramaticheskii slovar'* [Modern theatrical and dramatic dictionary]. Odessa: Studiia "Negotsiant".

2. Bekh, I. D., 2008. *Vykhovannia osobystosti*: pidruchnyk [Personality upbringing: a textbook]. Kyiv: Lybid.

3. Haishenets, A., 2019. Ukrainian theater in search of meaning: betrayals and victories of the last 10 years, [online]. Available at: <<http://ae.fl.kpi.ua/article/view/29265>> [accessed: 31 March 2024].

4. Horbov, A., 2004. *Rezhysura vydovyshchno-teatralizovanykh zakhodiv*: posibnyk [Directing of spectacular and theatrical events: a guide]. Fastiv: Polifast.

5. Dodonov, B. I., 1987. *V mire emotsii* [In the world of emotions]. Kiev: Politizdat Ukrainy.

6. Zavietnyi, S. O., Ponomarov, O. S., Pazynich, S. M. and Moisieieva, N. I., 2008. *Filosofski aspekty spilkuvannia ta yoho psykholohiia*: posibnyk [Philosophical aspects of communication and its psychology: a guide]. Kharkiv: KhNTUSH.

7. Zaniuk, S. S., 2002. *Psykholohiia motyvatsii*: navchalnyi posibnyk [Psychology of motivation: a study guide]. Kyiv: Lybid.

8. Kovalynska, I. V., 2014. *Neverbalna komunikatsiia* [Non-verbal communication: a study guide]. Kyiv: Osvita Ukrainy.

9. Lokarieva, H. V. and Stadnichenko, N. V., 2012. Problemy formuvannia profesiinoho spilkuvannia maibutnikh aktoriv [Problems of professional communication formation of future actors]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Pedahohichni nauky*, 2(18), pp.127–131.

10. Moskovchuk, L. M., 2016. *Methodology of formation of artistic skills of younger schoolchildren in music lessons*. Ph.D. in Pedagogy. Thesis. National Pedagogical University named after M. P. Drahomanov.

11. Nahai, B., 2017. Sutnist khudozhnoho obrazu v muzychnomu mystetstvi [The essence of the artistic image in musical art]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk*, 17, pp.93–100.

12. Nakonechna, O., 2006. Stsenichniy obraz ochyma synerhetyky [The scenic image through the eyes of synergy]. *Arkadiia: mystetstvoznnavchyyi ta kulturolohichnyi zhurnal*, 4, pp.39–42.

13. Nakonechna, O., 2008. Obraz stvorenyi, obraz vtilyenyi, obraz spryniaty [The image is created, the image is embodied, the image is perceived]. *Arkadiia: mystetstvoznnavchyyi ta kulturolohichnyi zhurnal*, 3(21), pp.6–8.

14. Panasiuk, V. and Yudova-Romanova, K., 2023. Theater as a special type of artistic communication in modern scientific discourse. [Teatr yak osoblyvyi typ khudozhnoi komunikatsii u

suchasnomu naukovomu diskursi]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu kultury i mystetstv. Stsenichne mystetstvo*, 6(1), pp.35–48. <https://doi.org/10.31866/2616-759X.6.1.2023.276709>

15. Yunyk, D. H., 2009. *Vykonavska nadiinist muzykantiv: zmist, struktura i metodyka formuvannia*: monohrafiia [Performance reliability of musicians: content, structure and method of formation: monograph]. Kyiv: DAKKKiM.

16. Yunyk, I. D., 2022. *Brend nauково-pedahohichnoho pratsivnyka vyshu*: monohrafiia [University professor's brand: monograph]. Kamianets-Podilskyi: Aksioma.

VIRA BURNAZOVA

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-9678-8901>

*Ph.D. in Pedagogy, Associate Professor,
Head at the Department of Performing Arts and Culture
at Kyiv National University of Technology and Design
(Kyiv, Ukraine)
vburnazova@gmail.com*

THE ROLE OF COMMUNICATION BETWEEN ACTORS AND LISTENERS/SPECTATORS IN THE PROCESS OF THEATRICAL PRODUCTION ACTIVITY

In the article, the author examines the role of actors' communication with listeners/spectators in the process of theatrical production activities. The study is based on the analysis of various methodological approaches to the investigation of the determined process. It has been found that theater acts as a powerful tool for catharsis, allowing listeners/spectators to "release" from "negative" emotions and feel a kind of purification. The essence of the concept of "theatrical performance" is justified as a fully completed artistic work, which is created by the joint efforts of the director, actors, listeners/spectators, artist and other creative workers. It has been established that the main direct participants in the process of theater and stage activity are: actors — creators of stage images, who use various means to express the author's idea and influence the emotional state of listeners/spectators; listeners/spectators who not only perceive the information "presented" by the actors, but also interpret it in their own minds. It has been proven that the communication of actors with listeners/spectators in the process of theatrical and stage activity plays a decisive role in the realization of the artistic intention of the author's work, because it is not one-sided and has a dynamic dialogic interaction, the direction of which affects the thoughts, emotions and behavior of both actors and consumers of their creativity. The communication of actors with listeners/spectators in the process of theatrical and stage activities is described from the standpoint of using verbal and non-verbal means of conveying "true" information to them. The means of communication between actors and listeners/spectators in the process of the specified activity are divided into two types: verbal (language, intonation, tone of voice, pauses, logical accents, etc.) and non-verbal (mimicry, gestures, plastic, costumes, scenery, light, etc.). It has been established that non-verbal means of communication between actors and listeners/spectators, as a rule, complement and strengthen the "truthfulness" of information conveyed to them by verbal means. The dependence of the effectiveness of the actors' communication with listeners/spectators in the process of theatrical and stage activities on such main factors as: the author's desire to maximally adhere to his own "vision" of the creative idea of the artistic work during its implementation; the director's interpretation of the work of art, taking into account the individual staging style; acting skills, which is determined by their ability to create convincing stage images

and easily convey the necessary information to listeners/spectators; artistic and aesthetic tastes and level of general and artistic culture of listeners/spectators, etc. It has been proven that increasing the effectiveness of actors' communication with listeners/spectators is a common task of all participants in the process of theatrical and stage activities.

Keywords: *theatrical and stage activity, artist, listener-spectator, communication, verbal means, non-verbal means, acting skills, psychological factors, new technologies.*

Стаття надійшла до редакції 01.04.2024 р.